

Bioethical Education and Attitude Guidance for Living Environment

UČNA GRADIVA

Erasmus+

UČNA GRADIVA

Avtorji: Pier Giacomo Sola, Maddalena Nicoletti

Prevod v slovenščino: Mateja Centa, Vojko Strahovnik

Fotografije in slike: Pixabay

Zahvala

Radi bi se zahvalili vsem učencem, učenkam, učiteljicam, učiteljem, raziskovalcem in raziskovalkam ter vsem ostalim, ki so sodelovali v projektu in so s svojimi idejami, povratnimi informacijami in spodbudami prispevali k razvoju tega priročnika.

Avtorske pravice

Gradivo se lahko uporablja v skladu z licenco Creative Commons; vrsta licence

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji.

Omejitev odgovornosti

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije in hrvaške državne agencije Erasmus+ *Agencija za mobilnost i programe Evropske unije*. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. KAKO UPORABLJATI TA UČNA GRADIVA

V rokah držite drugi intelektualni rezultat projekta BEAGLE - *Bioetična vzgoja in naš odnos do živega okolja*. V projektu smo v okviru programa Erasmus+ združeni partnerji iz Hrvaške, Slovenije, Italije in Grčije s skupnim ciljem spodbujanja k bioetični vzgoji, razvijanju kritičnega mišljenja in splošnega spreminjanja odnosa do boljšega razumevanja našega okolja, v katerem živimo.

V tem dokumentu najdete delitev učnih gradiv in pripomočkov glede na starostne skupine otrok in mladostnikov ter glede na uporabljene pedagoške metode. Vsa gradiva ter njihova raba so opisana na način "korak za korakom" in zastavljena tako, da spodbujajo medsebojno razpravo in kritično razmišljanje otrok o bioetičnih temah.

Učna gradiva vključujejo navedbo starostne skupine otrok, trajanja in števila udeležencev ter so zasnovana kot samostojni izobraževalni pripomočki s posebnimi metodološkimi smernicami. To ne pomeni, da se morate dosledno držati zapisanega. Vedno lahko gradiva, dejavnosti in ponujena vprašanja prilagodite potrebam ter zmožnostim skupine.

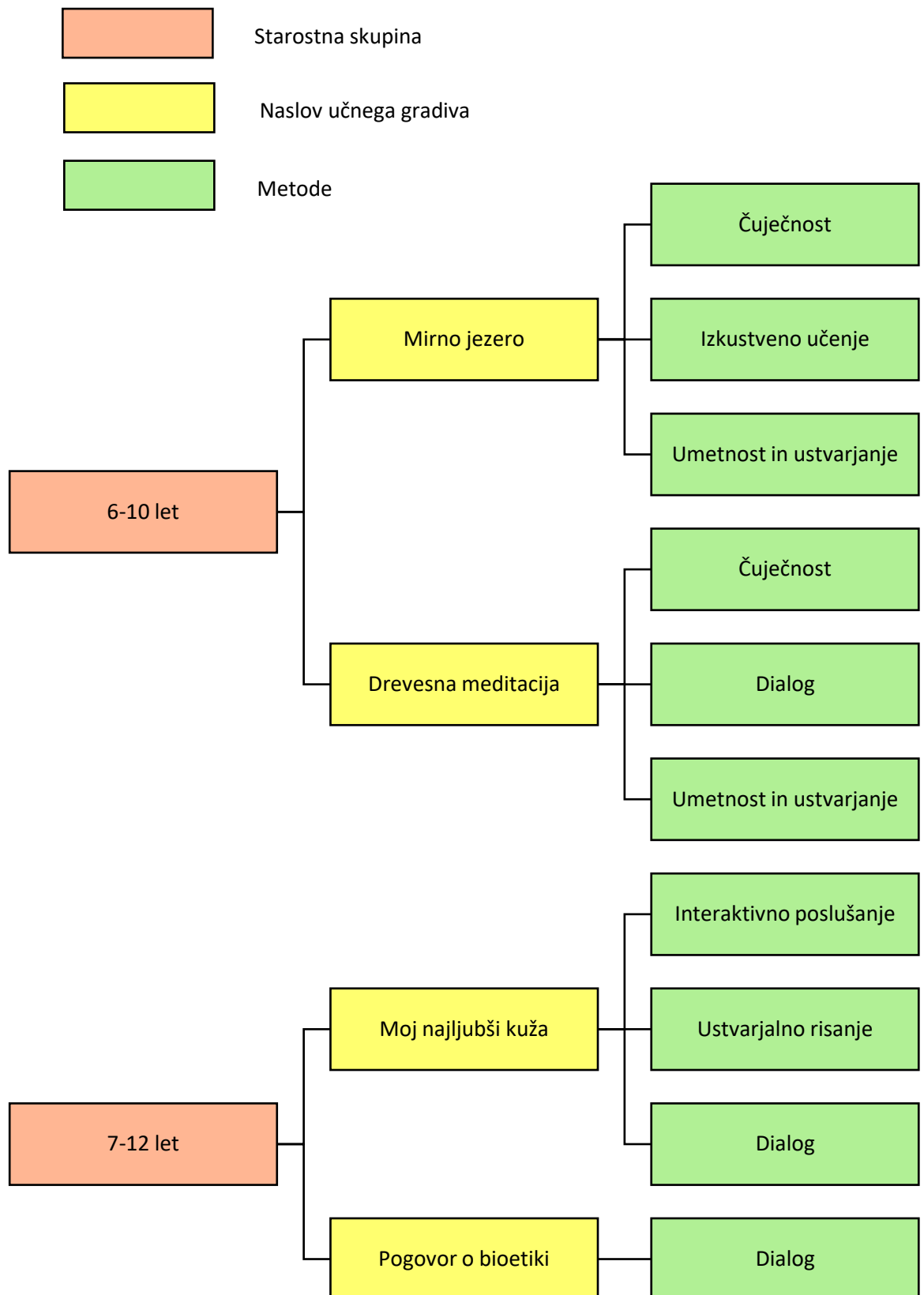
Gradiva se lahko uporabljajo v različnih izobraževalnih okoliščinah in kontekstih ter v različnih nacionalnih učnih načrtih, ker obravnavajo etična vprašanja, ki so univerzalna.

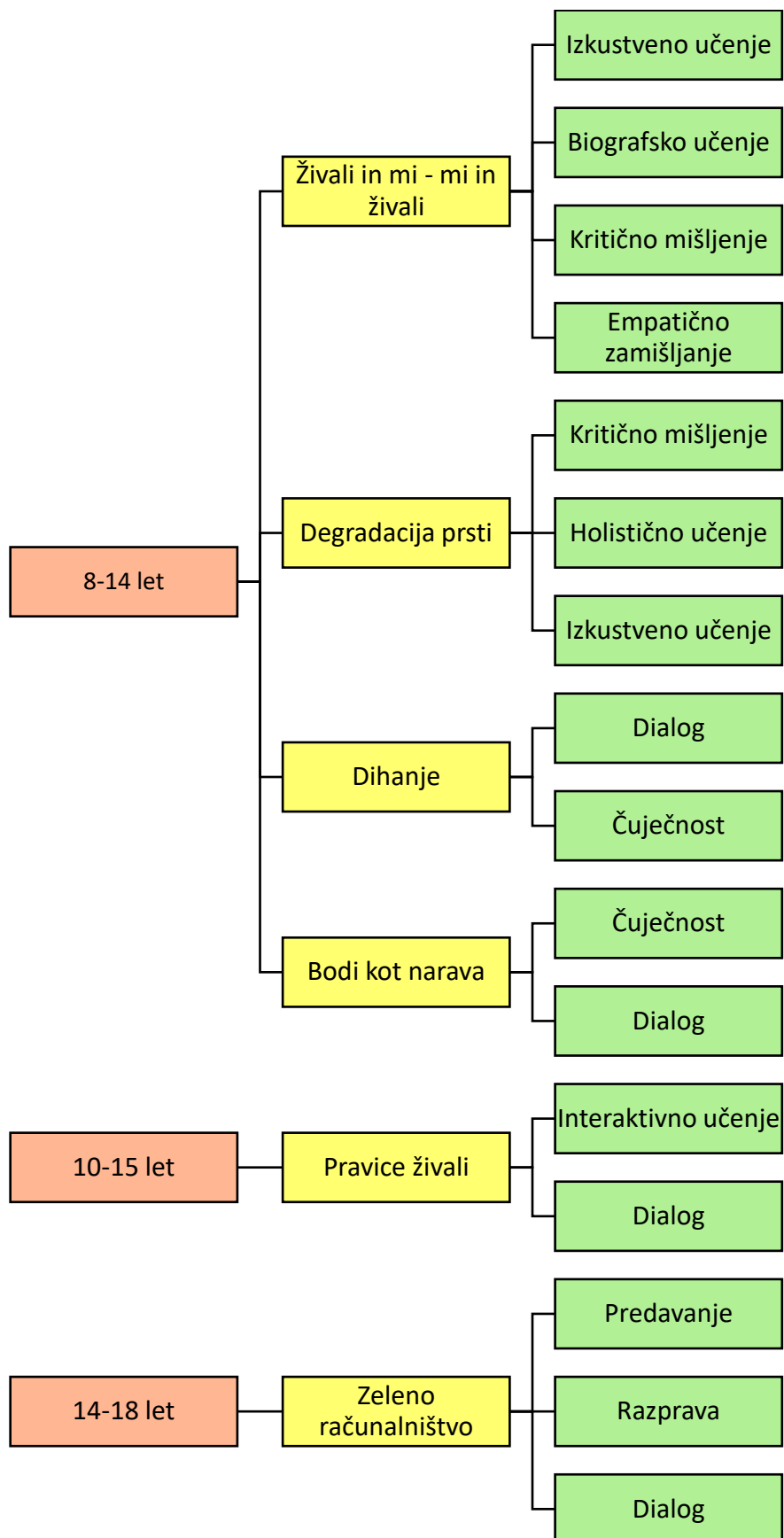

Upamo, da vas bodo ta izobraževalna gradiva spodbudila k ustvarjalnosti in dodala nove razsežnosti pri poučevanju bioetičnih tem na preprost, ustvarjalen in zabaven način.

2. RAZVRSTITEV UČNIH GRADIV

Drevesna meditacija

Okoljski problem: Ljudje uporabljamo les za različne namene npr. za gradbeni material, za pohištvo, papir itd. Da pridobimo les, moramo posekati mnogo dreves, včasih cele gozdove. Vendar drevesa in gozdovi so zelo pomembni za ekosistem in ljudi prav tako. Naj ljudje zaradi svojih potreb še naprej podirajo in uničujejo drevesa in gozdove?

Starost otrok: 6-10 let

Trajanje: 105 do 120 minut

Velikost skupine: 4-20 učencev

Gradiva, pripomočki, orodja:

- travnik, park ali gozd, kjer rastejo vsaj tri različne vrste dreves. Naj bo to območje blizu šole, ki je hitro dostopno za učence.
- svinčniki, barvice, voščenke itd. dovolj za vse učence.
- veliki beli papirji (A1 format, en list za dva učenca)
- rastlinje, veje, lubje naravni materiali, ki jih bodo učenci napbrali tekom dejavnosti
- 4 listi A4 papirja v različnih barvah. Te boste razrezali na 48 manjših koščkov velikosti 10x5cm.
- lepilo
- salotejp
-
- **Učne metode:** čuječnost, dialog, ustvarjanje

Ključni cilji in učni izidi:

Učna dejavnost spodbuja učence, da:

- razmišljajo o pomembnosti dreves za življenje na Zemlji
- ozavestijo, kakšne posledice puščajo za sabo določena dejanja ljudi (izseki gozdov – uničenje živalske vrste itd.)
- razmišljajo o ravnovesju med človekovimi potrebami in ohranjanje narave
- razmišljajo o pomembnosti biotske raznovrstnosti
- zastavijo osebne cilje in vrednote glede odnosa do narave
- ozavestijo povezanost med naravnimi elementi
- vzbudijo in okrepijo empatijo in sočutje do nečloveškega sveta
- razvijejo in okrepijo kritično razmišljanje.

Ključne besede:

- drevesa, gozdovi, les
- krčenje gozdov, prehrana ljudi, potrošništvo
- biotska raznovrstnost

- trajnost
- medsebojna povezanost, empatija, sočutje, prijaznost, skrb

Opombe: Poskrbite, da bo čas in stopnja zahtevnosti primerna številu učencev in njihovi starosti oz. potrebam.

Dejavnost korak za korakom – Kako jo izvesti?

Dejavnost ima pet delov::

1. vaja čuječnosti
2. opazovanje narave
3. predstavitev okoljskega problema in kratka razprava
4. dejavnost osredotočena na ozaveščanje problema in reševanje le-tega
5. zaključek

1. del – Vaja čuječnosti – “Drevesna meditacija”ⁱ

Učenci so preko vaje pozornosti povabljeni, da pripravijo svoja čutila, telo in um, da stopijo v stik z naravo.

Učitelj in učenci so na prostem v parku/zelenem območju z različnimi drevesnimi vrstami. Učitelj določi mirno območje parka, po možnosti poleg dreves.

Narava, zlasti drevesa, so odličen vir lepote in navdiha. Preko meditacije z drevesi se učenci osredotočijo in umirijo. Preko meditacije se dijaki povežejo z naravo, z drevesom.ⁱⁱ

Dejavnost 1: Učitelj povabi učence, da si izberejo eno drevo, najbolje, da tisto, ki jim je ne nek način blizu oz. všeč.

Učenci stojijo pred svojimi drevesi. Učitelj jih nato povabi, da sprostijo svoje roke, ramena in hrbet. Nato se naj pogled osredotočijo na neko točko.

Učitelj učence povabi, da so pozorni na svoje dihanje. Naj vdihujejo in izdihujejo skozi nos in ob tem naj skušajo dihati v trebuh. Nekaj minut naj tako dihajo.

Nato učitelj povabi učence, da zaprejo oči in si predstavljajo, da so v gozdu, kjer je polno dreves in, da so tudi oni tam, vendar kot drevo, ki so si ga prej izbrali.

Učitelj nadaljuje:

“Poišči svoje korenine v zemlji, kjer stojiš. Predstavljaš si, da postajaš vedno bolj trden in močen, od tal navzgor. Ko vdihuješ in izdihuješ si predstavljaš, da rasteš vse višje in višje, do neba, korenine pa vse globlje in širše.

Potuj od nog do kolen, bokov, ramen, rok, glave, občuti, kako rasteš. Občuti, kako se širijo tvoje veje. Kako se z vejami dotikaš drugih dreves v gozdu. Veje in deblo se lahko tudi povežejo in zrastejo z drugimi drevesi. Tam včasih nastanejo čudoviti domovi za živali. Ali ja na tvojem drevesu kaj živali? Ptice, metuljev? Morda po listu leze kakšna gosenica? Kdo živi v tvoji krošnji? Zopet se osredotoči na svoj dih. Zdaj

pa potuj vse do vrha svojega drevesa in nad krošnjo, poglej kakšno je tvoje drevo in kakšen gozd ga obdaja. Vzemi si nekaj trenutkov in si dobro poglej svoj gozd. Je tropski, iglasti, listnati? Kaj vidiš, predstavljaš si lahko kar želiš.”ⁱⁱⁱ

V zadnjem koraku učence učitelj zopet povabi učence, da se osredotočijo na svoj dih in nežno odprejo oči.

Čas dejavnosti 1: 10-15 minut

Napotki:

1. Učitelj: Dolžina meditacije in vsebine je odvisna od vključenosti učencev v to vajo. V tej vaji naj se učenci čim bolj umirijo, sprostijo, učitelj govori mirno, počasi. Naj imajo učenci dovolj časa, da si dobro predstavljajo vse elemente drevesa..
2. Kot učitelj poizkusite to vajo prej narediti sami.
3. Vaja čuječnosti ni religiozna ali spiritualna vaja, zato bodite pozorni, da se izogibate pojmom in razvijanju ritualov, ki bi morda spominjali na kaj podobnega. Čuječnost je vaja osredotočanja in ni namenjena religioznemu ali duhovnemu raziskovanju.^{iv}

2. del – Opazovanje narave

Učitelj povabi učence, da opazujejo določen del narave, ki jih obdaja. Glede na starost in znanju otrok, učitelj predlaga eno izmed spodnjih dejavnosti.

Dejavnost 2.1.A – Učitelj je s svojimi učenci v parku ali gozdu, kje je več dreves. Učenci si nato izberejo vsak svoje drevo in ga opazujejo oz. so pozorni na naslednje vidike in lastnosti drevesa:

- ✓ kako visoko je drevo?
- ✓ kako debelo je deblo in kakšne oblike je?
- ✓ je iz enega ali več debel?
- ✓ kako dolge so veje?
- ✓ kakšne oblike je drevo?
- ✓ je drevo listavec ali iglavec?
- ✓ je zimzeleno?
- ✓ kakšne barve so listi, vejice?
- ✓ kakšne barve je deblo in veje?
- ✓ ali so na drevesu sadeži, cvetje, storži?
- ✓ ali ima listje, ali so že odpadli?
- ✓ kakšne korenine ima drevo, debele, tanke, so globoko, so plitve, so vidne?
- ✓ je na drevesu gnezdo?
- ✓ je kakšna žuželka na lubju, listju?
- ✓ opaziš še kakšno drugo žival na drevesu ali njegovi bližini?
- ✓ slišiš kakšen zvok? Listja, škripanje vej,...?
- ✓ če se dotaknete debla, kakšne strukture je, grobo, gladko, mehko?
- ✓ Ali kaj vonjate?

Skupna dolžina te dejavnosti 2.1.A: 15-20 minut, glede na starost in število učencev.

Dejavnost 2.1.B – je prirejena oblika dejavnosti 2.1.A (primerna je za starejše učence), učitelj lahko vpraša učence naslednja vprašanja:

- ✓ ali veste kakšen je življenjski krog drevesa preko leta?
- ✓ kako drevo nastane?
- ✓ koliko kisika drevo proizvede v svojem življenjskem ciklu?
- ✓ kako dolgo drevo živi?
- ✓ kako drevo raste?
- ✓ koliko časa potrebuje drevo, da zraste iz semena v veliko drevo?
- ✓ ali drevesa rastejo ves čas?
- ✓ ali lahko drevo umre od starosti?
- ✓ ali veste, kako lahko izvemo, koliko je drevo staro?
- ✓ katere vse sadeže nabiramo iz dreves?
- ✓ kako globoko in široko se razrastejo korenine drevesa?
- ✓ kakšne so funkcije korenin, debla, vej, listov,...?
- ✓ kako bi bilo videti drevo, če bi bilo staro toliko kot so stari oni?
- ✓ ali poznajo koga, ki ima svoje drevo, da je staro enako kot on?

Učenci lahko odgovarjajo izmenično. Učitelj naj spodbuja, da se vsak oglasi vsaj enkrat.

Skupen čas dejavnosti 2.1.B: 15-20 minut, glede na starost in velikost skupine.

Napotki za obe aktivnosti 2.1.A in 2.1.B:

- Namen vaje je, da se učenci povežejo z drevesi. Prebudijo čudenje, zanimanje in spoštovanje do teh čudes narave.
- Med vajo je pomembno, da so učenci mirni in tihi.
- Tudi učitelj naj govori, sprašuje in daje navodila čim bolj umirjeno in tiho.

Dejavnost 2.2 – Da bi učenci poglobili svoje izkušnje in doživljanje narave, naj naberejo nekaj lubja, listja, vejic ali drugih naravnih materialov, ki so jim všeč. Vse skupaj naj položijo v škatlice ali vrečke, ki ste jih prinesli s seboj.

Skupen čas dejavnosti 2.2: 15 minut

Napotki:

- Med nabiranjem materialov, so učenci mirni in tihi. Med seboj naj ne klepetajo. Tako ne motijo en drugega in so spoštljivi do okolja v katerem so.

3. del – predstavitev okoljskega problema in kratka razprava

Učitelj povabi učence naj se zberejo skupaj in se usedejo v krog. Sedijo lahko na tleh, travi, kamenju,...

Dejavnost 3.1 – Učitelj predstavi okoljski problem, ki je predlagan na začetku tega učnega gradiva. Ljudje uporabljamo les za različne namene npr. za gradbeni material, za pohištvo, papir itd. Da pridobimo les, moramo posekati mnogo dreves, včasih cele gozdove. Vendar drevesa in gozdovi so zelo pomembni za ekosistem in

ljudi prav tako. **Naj ljudje zaradi svojih potreb še naprej podirajo in uničujejo drevesa in gozdove?**

Skupen čas dejavnosti 3.1: 5 minut za predstavitev problema.

Dejavnost 3.2 – Učitelj nato vpraša učence, za katere namene ljudje uporabljamo drevesa? Npr.:

- ✓ drevesa sekamo zato, da naredimo papir. Imenujte nekaj stvari, ki so narejene iz papirja.
- pomislite na stvari, ki jih imate v učilnici, doma, kuhinji npr. šolske knjige, slikanice, različni ovitki, tetrapaki itd.
- ✓ iz drevesa pridobivamo les, ki ga oblikujemo v pohištvo. Katero vse pohištvo poznate?
- ✓ les lahko uporabimo tudi za gradbeni material. Kje vse ga lahko vidimo?
- ✓ drevo lahko tudi gorivo. Kje vse uporabljamo les kot gorivo?
- ✓ les lahko oblikujemo tudi v glasbila. Katera?

Učenci svoje odgovore (*predmete iz lesa*) pišejo na barvne listke, ki so pripravljeni v naprej (cca. 10 cm x 5 cm).

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 3.2: 10-15 minut

Napotki:

- Okoljski problem naj bo primeren starosti učencev.

Dejavnost 3.3 – razprava z učenci

Možna vprašanja (in odgovori) za razpravo:

1. Kaj lahko naredim jaz, da zmanjšam porabo lesa? (etične vrednote)

- ✓ manj papirja, tiskam obojestransko, razmislim, kaj nujno potrebujem natisniti, uporabljam prtičke za večkratno uporabo itd.
- ✓ si sposojam revije in podarjam knjige
- ✓ kupim rabljeno pohištvo
- ✓ posadim drevo
- ✓ obiskujem gozdove

2. Kaj lahko naredimo kot družba, da zmanjšamo porabo lesa? (demokratske vrednote)

- zmanjšujemo tveganje za požare
- uravnavamo izseke gozdov
- pogozdujemo
- sadimo drevesa v mestih in krajih, kjer jih ni
- varujemo in odpiramo nove nacionalne parke

3. Kako lahko živimo v harmoniji z naravo? (okoljske vrednote)

- spodbujamo ljudi, da so skrbni do okolja v katerem živijo
- skrbimo za zdravje in čistost gozdov

Učenci odgovarjajo izmenično.

Skupen čas dejavnosti 3.3: 10-15 minut

Napotki:

- Okoljski problem naj bo primeren starosti učencev.
Če so učenci različne starosti lahko učitelj vprašanja in razpravo prilagodi tako, da lažja vprašanja odgovarjajo mlajši učenci, starejši pa na podlagi odgovorov razvijajo nadaljnje teme za razpravo.

4 . del – Ustvarjanje

Učenci se v tem delu igrajo in ustvarjajo s stvarmi, ki so jih prinesli s seboj. Dejavnost se lahko izvede zunaj ali v učilnici.

Dejavnost 4 – Učitelj razdeli učence v pare. Vsak par dobi en velik bel A1 list na katerega narišejo drevesa, ki so jih videli in opazovali. Pri ustvarjanju lahko uporabljajo barvice, voščenke in ves material, ki so ga nabrali zunaj. Tega lahko lepijo, trgajo na drevesa, ki jih ustvarjajo. Na papir pa nalepijo tudi barvne listke z napisanimi lesenimi izdelki iz dejavnosti 2.2. (če imajo čas, jih lahko tudi narišejo).

Skupen čas dejavnosti 4: 30 minut

5. del – Zaključek: izražanje hvaležnosti in občutij

Dejavnost 5 – Učitelj povabi učence, da se sprehodijo okoli dreves, pretegnejo telo in se ustavijo pri svojih drevesih. Nato vdihnejo in rečejo "Ti si čudovito drevo." in izdihnejo "Hvala ti, drevo."

Nato se skupaj posedete v krog in si kratko izmenjate dogodivščine. Lahko sledite sledečim vprašanjem:

- Ali se počutite bolj povezani s planetom Zemlja?
- S katerim delom drevesa ste najbolj povezali ali si ga najlažje predstavljali?
- Kako ste se počutili kot drevo?

Učenci odgovarjajo izmenično. Učitelj naj spodbuja, da se vsak oglasi vsaj enkrat.

Skupen čas aktivnosti 5: 10-15 minut

-
-
- i Avtor: oblika in koraki te dejavnosti so osnovane na vaji, ki jo je razvil MENDEZ, K. *Tree meditation*, April 27, 2015 in je dosegljiva na povezavi: <https://mindful.stanford.edu/2015/04/tree-meditation/>
- ii <https://www.daoistdrops.com/inspiration/tree-meditation>
- iii MENDEZ, K., *Ibid*.
- iv Smiling Mind. (2018). *Evidence based guidelines for mindfulness in schools - A guide for teachers and school leaders*. Australia.
<https://static1.squarespace.com/static/5a2f40a41f318d38ccf0c819/t/5b28988170a6ad07781bee9/1529387171804/smiling-mind-mindfulness-guidelines-for-schools-whitepaper.pdf>